

Unele considerații privind reducerea riscului de recidivă în sistemul instituționalizat

Conf.univ.dr. Toader TOMA

Universitatea George Bacovia, Bacău, România

tomatoader@yahoo.com

***Abstract:** Prezenta lucrare se aliniază unor preocupări importante din literatura de specialitate, cu privire la rolul instituțiilor de detenție în procesul de reeducare a persoanelor încarcerate și efectul regimului penitenciar aplicabil. În acest sens, sunt analizate o serie de reglementări internaționale, europene și naționale, precum și măsurile și practicile statornicite în penitenciare pentru reducerea riscului de recidivă.*

***Cuvinte cheie:** detenție; deținut; risc; recidivă; penitenciar.*

Introducere

Reducerea riscului de recidivă impune o politică socială și penală la nivel terțiar de intervenție, respectiv după comiterea faptei și aplicarea pedepsei privative de libertate. Astfel, în funcție de anumite contexte, se adoptă programe de coeziune socială, sub aspect preventiv, în general, cuprinzând programe de intervenție directă în ameliorarea comportamentelor celor violenți, toxicomanilor și alcoolistilor, programe specializate în tratamentul persoanelor victimizate, a delincvenților în timpul detenției, precum și o politică, la nivel post-penal, de sprijin în reintegrarea directă în societate.

De asemenea, legea prevede o serie de măsuri de constrângere și restrângere a drepturilor și libertăților persoanelor, în scopul asigurării siguranței și protecției instituțiilor, grupurilor, colectivității și bunurilor.

Prevenirea criminalității se materializează prin intervenția statului în configurația proceselor sociale caracteristice societății, din perspectiva fenomenului criminal și intervenția comunității carcerale, pentru atingerea nivelului societal de dezirabilitate.

Astfel, prevenirea postdelictum se desfășoară în cadrul instituționalizat (penitenciar), și constă în reducerea riscului recidivei, punând accentul pe personalitatea delincventului și caracteristicile delictului.

În acest sens, alegerea măsurii de prevenire a recidivei, la nivelul condamnării, revine instanței de judecată, iar pe timpul executării pedepsei, autorității însărcinate cu executarea sancțiunii.

1. Cadrul juridic de reducere a riscului de recidivă în sistem instituțional

Executarea pedepselor se realizează în conformitate cu următoarele reglementări internaționale, comunitare și interne:

a. Declarația Universală Drepturilor Omului a ONU, din decembrie 1948, care afirmă: interdicția torturii, a pedepselor sau tratamentelor crude, inumane și degradante (art. 5); egalitatea în drepturi a indivizilor în fața legii (art. 7); dreptul de a fi judecat de o instanță imparțială și independentă (art. 10).

b. Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice adoptat de ONU, în decembrie 1966, prin care au fost reglementate dispoziții referitoare la interzicerea torturii, tratamentelor inumane și degradante, interzicerea experimentelor medicale sau științifice fără consimțământul liber al persoanei (art. 70), permisiunea muncii pentru deținuți, regimul sancționator special pentru tinerii condamnați, în scopul reinsertiei lor sociale.

c. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care prin art. 3 interzice tortura, pedepsele și tratamentele inumane și degradante. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului este competentă să examineze nu numai condițiile de arestare sau detenție, durata acestor măsuri, procedura de judecată, ci și

regimul și tratamentul penitenciar la care sunt supuși deținuții, îndeosebi problemele care țin de cauze disciplinare, condiții de executare a pedepselor, măsuri de siguranță, etc.

d. De asemenea, Regulile europene în materie penitenciară, aprobate de Consiliul Europei în 1987, stabilesc o serie de principii comune în materie de politică penală. În acest sens, Recomandarea (87) 3 cuprinde 100 de dispoziții referitoare la principiile fundamentale ale administrării așezămintelor penitenciare, personalul, obiectivele regimului și tratamentelor penitenciare, reguli aplicabile categoriilor de condamnați. Consacrând principiile fundamentale în această materie, Recomandarea (2006) 2 prevede că în penitenciar trebuie să fie asigurate: respectarea demnității umane, egalitatea și imparțialitatea tratamentului penitenciar, iar regimul penitenciar trebuie să aibă drept scop reintegrarea socială a condamnatului. De asemenea, așezămintele penitenciare trebuie să se supună inspecției efectuate de către autoritățile independente și să permită accesibilitatea și publicitatea normelor penitenciare.

e. Documentul de lucru, întocmit de Secretariatul celui de al VI-lea Congres al Națiunilor Unite, referitor la prevenirea crimelor și tratamentul delicvenților (Caracas, Venezuela, 1980), constata că „înțemnițarea nu este în stare să îmbunătățească șansele ca un delicvent să urmeze calea cea dreaptă și faptul că instituțiile penitenciare nu au reușit să facă să scadă criminalitatea”.

Închisoarea tinde să accentueze tendințele criminale ale delincventului condamnat, iar din analizele comparative a raportului cost/utilitate, rezultă că internarea în penitenciar este costisitoare și constituie o risipă de resurse umane și sociale.

În contextul orientărilor menționate, *Comitetul pentru prevenirea criminalității și lupta împotriva delincvenței* a recomandat următoarele:

a) trebuie să se recurgă la alte soluții decât închisoarea (libertatea supravegheată, probațiunea sau eliberarea condiționată);

b) trebuie militat pentru trimiterea la închisoare a celui mai mic număr de delincvenți, după epuizarea tuturor mijloacelor și soluțiilor de reeducare;

Principiul fundamental al acțiunii de resocializare și tratament al delincvenților îl reprezintă normalizarea, prin apropierea condițiilor vieții din penitenciar de condițiile lumii exterioare.

Ca regulă generală, normalizarea presupune că în timpul executării pedepsei, deținutul își păstrează și exercită marea majoritate a drepturilor civile și politice (dreptul la vot, la libera conștiință religioasă, dreptul de proprietate, etc.).

În vederea diminuării riscurilor efectelor negative ale detenției, normalizarea presupune realizarea a două deziderate:

a) internarea în stabilimente deschise, deschidere ce asigură deținuților condiții de viață aproape sau identice cu cele din afara locului de detenție (dreptul la corespondență nelimitată, contact permanent cu familia, vizionarea de programe TV și radio, dreptul la vizite conjugale sau dreptul de a vizita familia de sărbători, singurele restricții fiind cele referitoare la libera deplasare în afara stabilimentelor);

b) responsabilizarea, prin întărirea simțului răspunderii și încrederii personale a deținuților, implicându-i în activități zilnice la locul de detenție, reobișnuindu-i cu viața din afara închisorii;

Detenția și privarea de libertate trebuie folosite ca o ultimă soluție (*ultimo ratio*), astfel încât, înainte ca instanțele judecătorești să hotărască privarea de libertate, ele trebuie să ia în considerație toate celelalte sancțiuni posibile, mai puțin radicale.

Decizia privind privarea de libertate trebuie adoptată, când se consideră că celelalte măsuri posibile, pe care instanța ar putea să le ia, nu duc la corijarea delincventului.

În conformitate cu *Regulile penitenciarelor europene*, adoptate de *Consiliul Europei* în domeniul penitenciar, resocializarea și tratamentul delincvenților trebuie subordonate unor finalități precise, menite să asigure menținerea stării de sănătate și respectului deținuților, prin asigurarea unor condiții de viață, compatibile cu demnitatea umană și standardelor acceptate în cadrul comunității.

Scopul detenției trebuie să reducă, pe cât posibil, traumatizarea psihică a persoanei condamnate, prevenind apariția unor perturbări emoționale, idei obsesive, infantilism, idei de sinucidere, comportamente

violente, agresive, încurajând ideile întemeiate pe individualizarea tratamentului penitenciar, acesta fiind înțeles ca ansamblu de măsuri și activități, executate și derulate sub supravegherea, asistarea și consilierea personalului penitenciar sau altor specialiști voluntari. Astfel, condamnatul este observat, îndrumat și supravegheat pe toată durata detenției, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului și regulilor privind tratamentul deținuților.

În acest sens, a fost instituit cadrul juridic și instituțional intern, corespunzător legislației internaționale și a Uniunii Europene, care reglementează următoarele drepturi și activități: dreptul la informare; dreptul de petiție; dreptul de a trăi după un program ordonat; dreptul de a întreține legătura cu familia; desfășurarea unor activități ce vizează viața în detenție și postdetenție.

Astfel, Constituția României, la art. 23, consacrand libertatea individuală și siguranța persoanei, stabilește două principii fundamentale al noului sistem juridic: prezumția de nevinovăție și legalitatea pedepsei.

De asemenea, Codul penal și Codul de procedură penală cuprind o serie importantă de norme, între care și cele referitoare la executarea sancțiunilor penale.

Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor, cuprinde dispoziții referitoare la executarea pedepselor principale, în funcție de regimurile de detenție, precum și reglementări privind executarea măsurii arestării preventive.

2. Politici și măsuri de reducere a riscului de recidivă

Potrivit tuturor reglementărilor internaționale, comunitare și naționale, obiectivele politicii penale românești sunt:

- eficiența programelor și practicilor corecționale;
- îmbunătățirea condițiilor de detenție;
- respectarea drepturilor condamnaților;
- îmbunătățirea și diversificarea metodelor de prevenire, în cadrul și în afara mediului carceral;

În sensul acestei politici, aplicarea pedepsei privative de libertate urmărește [1]:

- retribuirea;
- prevenția individuală, generală sau intimidarea;
- protecția populației (apărarea socială);
- ameliorarea, redresarea sau îndreptarea socială a infractorului;

Activitatea de prevenire a recidivei vizează îndreptarea, corijarea și reeducarea condamnaților, pentru ușurarea reintegrării în societatea deschisă. În acest sens, sunt reglementate o serie de măsuri și activități, din care menționăm: desfășurarea unei activități utile în cadrul colectivității; prevenirea psihologică; probațiunea; liberarea condiționată; programe de prevenire în colectivitate, etc.

Astfel, regimul penitenciar se aplică diferit, în funcție de o serie de particularități, ca:

- circumstanțele personale ale condamnatului;
- natura și gravitatea faptei comise;
- durata pedepsei, etc.;

De asemenea, în penitenciare se derulează o serie programe, ce vizează:

- activități cultural-educative;
- instruire școlară, calificare și recalificare profesională;
- asistență socială specială;
- terapii de specialitate individuale sau în grup;
- activități de formare și stimulare a capacității de comunicare;
- alte programe;

Scopul acestor programe este, de a dezvolta abilitățile mentale și sociale ale deținuților și de a-i pregăti pentru viața post-detenție.

Corecția condamnatului nu poate fi realizată decât prin educație, asistență psihologică și socială, muncă și desfășurarea de activități culturale, sportive, recreative, etc.

Educația școlară și pregătirea profesională, sunt componente esențiale ale procesului de corecție și de prevenire a recidivei, ce se desfășoară în instituțiile de detenție. În unele țări europene, aceasta prezintă anumite particularități, astfel:

- în Lituania, toți deținuții ce nu au studii liceale, sunt obligați să urmeze aceste studii în perioada de detenție;

- în Danemarca, circa 40% din cei aflați în închisori, în special cele cu regim deschis, pot beneficia de educație în afara mediului carceral;

- în Belarus, toți deținuții cu vârste sub 30 ani, trebuie să urmeze cursurile școlii generale, cele liceale sunt facultative;

- în Ungaria, deținuții romi au un liceu special;

- în România, deținuții urmează diferite forme de învățământ. Astfel, în anul de învățământ 2012 - 2013, au fost înscriși la cursuri de instruire școlară și universitară un număr de 2696 deținuți. De asemenea, un număr de 1465 de deținuți, au participat la cursurile de inițiere profesională în domeniile: operator calculatoare, artă tehnică fotografică, construcții, prelucrarea lemnului, zidărie, servicii.

Asistența psihologică și cea socială, sunt alte componente ale procesului de corecție al deținuților, constând în derularea unor programe de consiliere, organizate în penitenciar. În unele țări, precum Norvegia, asistența psihologică și socială continuă și după punerea în libertate a condamnatului. Aceste programe au menirea de a ajuta deținuții să păstreze legătura cu familia, să se integreze în societate după ispășirea pedepsei și să prevină recidiva post-condamnatore. Alte programe, specializate, sunt destinate consumatorilor de droguri, autorilor infracțiunilor sexuale, etc.

Educația religioasă, se realizează de preoți, de regulă angajați ai penitenciarului, prin rugăciuni, prin studiul cărților religioase, etc.

De asemenea, munca în penitenciare este o activitate utilă social, fiind, de regulă, obligatorie și retribuită, din care se reține un anumit procent. În unele state, cum ar fi și Slovacia, deținuții care muncesc cu norma întreagă și obțin rezultate bune, sunt plătiți, asigurați împotriva accidentelor și, în același timp, beneficiază de asigurări de pensie.

Diferențierea și repartizarea delincvenților în penitenciare, se face după criterii ca: sexul, vârsta, natura și gravitatea delictului săvârșit, nevoile speciale de tratament (îngrijire medicală, tratament psihiatric, continuarea pregătirii școlare sau profesionale).

O categorie specială este cea a deținuților cu vârste cuprinse între 18 și 21 ani, ce necesită o abordare specială, deoarece au mai puțină experiență de viață, o parte nu au reușit să se integreze suficient în societate, nu au studiile terminate, nu au calificare profesională sau nu sunt dezvoltăți normal psihic și moral. Aceștia pot fi resocializați și reintegrați social, prin participarea la diverse programe, pe categorii de vârstă și nivel de școlarizare, avându-se în vedere comportamentul lor din mediul carceral.

În cadrul programului *psihosocial*, se desfășoară acțiuni de consiliere individuală, juridică și de sprijin, iar în funcție de necesitățile personale și sociale, se stabilesc și relații cu diferite servicii sociale.

Prin programul de *învățământ și pregătire profesională*, se are în vedere alfabetizarea și completarea studiilor, obținerea unei calificări profesionale, dezvoltarea unor calități și aptitudini pozitive ale tânărului deținut.

Alt program, menit să conducă la resocializarea tânărului deținut, este programul de activități culturale, sportive și recreative. Tinerii dependenți de droguri, cei cu probleme psihiatrice deosebite, beneficiază de alte programe speciale.

După cum observăm activitățile din penitenciar sunt multiple și diverse, ce necesită un personal competent și specializat (sociologi, psihologi, medici, profesori, educatori, teologi, etc.), dar pe lângă aceasta este nevoie de voință politică și de manageri capabili să inițieze și să implementeze programe și măsuri în acest sens. Astfel, este foarte important să se poată renunța la angajările și promovările pe baze ideologice, de

„înlocuitori”, bazate pe „nepotism și clientelă”, al căror unic criteriu, este faptul de a pretinde că sunt loiali unei anumite formațiuni politice, dar care, în fapt, numai cât extrag din „seva” economiei românești, făcând din politică una din cele mai profitabile profesii din România [2].

3. Principalele controverse privind reducerea riscului de recidivă

Instituția penitenciarului este un mediu specific închis. Chiar dacă se vorbește de transparență la nivel de teorie, aici domnește tăcerea, în privința unor comportamente și practici ale gardienilor și deținuților, raportate la diferite caracteristici ale persoanelor aflate în detenție.

În baza observațiilor și datelor obținute, am reținut câteva aspecte relevante privind caracteristicile persoanelor aflate în detenție.

Deși, aproape toți au studii și calificare, în momentul arestării nici unul nu avea ocupație.

Majoritatea sunt recidiviști, cei mai mulți fiind condamnați pentru furturi și tâlhării repetate, ceea ce denotă că, pentru ei, infracțiunea este unicul mod de viață, o condiție a existenței lor.

Antecedentele penale ale familiei de origine și condițiile de socializare din centrele de plasament, pot explica, în mare măsură, acest tip de comportament.

În ceea ce privește activitățile desfășurate în timpul detenției, majoritatea declară că aceste activități nu le va ajuta prea mult după liberare.

Într-adevăr, integrarea în muncă, după liberarea din închisoare a foștilor deținuți, constituie o problemă deosebită, întrucât, în condiții de criză, unele societăți comerciale și-au restructurat și închis activitatea, pe de o parte, iar pe de altă parte, aceștia sunt acceptați cu greu sau respinși atunci când declară că au suferit o condamnare. La toate acestea se adaugă sărăcia, alcoolismul, șomajul, traficul de droguri, promovarea violenței în mass-media, a abuzurilor și discriminărilor, care sunt marile flageluri ale României [3], și totodată o parte din factorii de risc ai criminalității.

Din investigațiile noastre rezultă, de asemenea, faptul că instituția penitenciarului realizează reintegrarea socială doar a unei părți din numărul total al delincvenților, având în vedere că numai un procent de aproximativ 44% din deținuți au confirmat acest lucru.

Prin urmare, negăsind locuri de muncă, foștii deținuți sunt „nevoiți” să comită, din nou, „infracțiuni de necesitate” (furturi, spargerii, tâlhării, etc.), pentru a-și asigura existența și, astfel, nu după mult timp, să ajungă din nou după gratii.

Statisticile arată că peste 60% dintre bărbații eliberați, după ce au fost condamnați și și-au ispășit pedeapsa, în Marea Britanie, sunt reîncarcerați pe parcursul a patru ani de la săvârșirea delictelor inițiale. Rata reală este mult mai mare, întrucât unii dintre ei nu sunt prinși sau sunt prinși mai târziu.

În România, la sfârșitul anului 2012, un procent de 45,78% reprezintă ponderea deținuților recidiviști, raportat la efectivul total (31817 deținuți), aceasta reprezentând o creștere ușoară, față de anii precedenți: 2009 - 44,82%, 2010 - 44,93%, precum și o scădere nesemnificativă față de anul 2011 - 45,87% [4].

Pentru a veni în sprijinul celor eliberați din penitenciar este necesar constituirea **unui parteneriat cu societatea civilă și comunitatea**. Aceasta implică, în mod imperios și necesar, o acțiune conjugată, între toate instituțiile publice guvernamentale și ONG-urile care au atribuții și preocupări legale, în domeniul prevenirii și combaterii faptelor antisociale, cauză pentru care, această activitate deosebit de importantă, necesită o coordonare de la nivelul managerilor [2]. Suntem de acord, în același timp, cu specialiștii care, menționând că “indicatorii stării infracționale din România demonstrează, de asemenea, că pentru a stăvili valul de amenințări la adresa statului de drept, a ordinii și siguranței publice, produse de infracțiunile de mare violență, de marea criminalitate economico-financiară, de criminalitatea organizată și de criminalitatea transnațională, toate asociate cu birocrăția și o puternică corupție endemică” [5], consideră că “este necesară o nouă abordare, mult mai complexă și flexibilă, în sistem integrat, cu participarea tuturor factorilor responsabili naționali și internaționali” [5], aspect pe care îl considerăm valabil și în activitățile care privesc reducerea riscului de recidivă.

În condițiile menționate mai sus, în concepția noastră, o serie de societăți comerciale ar putea oferi locuri de muncă, potrivit calificării postcondamnaților, fără a fi reticente, dacă ar exista și o înlesnire fiscală în acest sens.

Reducerea ne semnificativă a riscului de recidivă și ineficiența unor măsuri dau naștere la numeroase controverse, între specialiștii și practicienii din domeniul criminologiei, sociologiei și psihologiei, cu privire la închisoare ca instrument de control social. În acest sens, unii specialiști consideră că reeducarea din închisori, nu duce la rezultate bune, dimpotrivă, are un efect dezumanizant asupra personalității umane.

Astfel, Petre Pandrea critică instituția penitenciarului [6], din următoarele considerente:

- dispariția sentimentului de onoare în penitenciar, datorită promiscuității în care trăiește, ce scade nivelul moral;

- apariția complexelor antisociale;

- capacitatea de adaptare la mediu se diminuează în penitenciare, din cauza atmosferei artificiale;

- penitenciarul se transformă ușor în „școala crimei”;

Condamnatul nu e o ființă pasivă. El dezvoltă relații de cooperare sau conflictuale cu cei din jur (deținut-deținut, personal-deținut). Astfel, Harbourdt a identificat în rândul deținuților, următoarele tipuri de relații: prosoziale; pseudo-sociale; antisociale; sociale.

Natura acestor relații trebuie să reprezinte fundamentul procesului de resocializare, a cărei reușită depinde de felul și tratamentul penitenciar.

Atmosfera în penitenciar nu e blândă, așa cum o prezintă responsabilii acestor instituții. Sunt semnalate cazuri de maltratare a deținuților de gardieni, rele tratamente aplicate între deținuți, cărora le cad victime cei cu constituție fizică mai puțin robustă și noii veniți, „botezați” în modul specific pușcăriașilor.

Aceste stări de lucruri nu conduc la reeducarea condamnatului, ci dimpotrivă la înrăirea acestuia, devenind astfel un potențial recidivist.

Un rol important în disciplinarea condamnatului, îl are sistemul de măsuri disciplinare instituit în mediul carceral, însă credem că acest sistem are unele neajunsuri. Astfel, din bilanțul Administrației Naționale a Penitenciarului rezultă că în anul 2012, un număr de 1192 deținuți au fost sancționați cu suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive, pe o perioadă de cel mult o lună, iar 288 de deținuți au fost sancționați cu suspendarea dreptului de a presta o muncă, pe o perioadă de cel mult o lună.

În opinia noastră, aceste măsuri disciplinare vin în contradicție cu misiunea penitenciarului, aceea de reeducare a condamnatului. Dimpotrivă, participarea la astfel de activități trebuie să fie obligatorie, împotriva deținutului putând fi luate alte măsuri disciplinare, prevăzute de reglementările legale.

O problemă specifică acestui sistem, este și amplificarea miciei corupției în penitenciar, în sensul că unor deținuți li se conferă unele avantaje nepermise în penitenciar (deținerea de telefoane mobile, droguri, învoiri etc.), în schimbul unor sume de bani și alte foloase materiale. Referindu-ne la mica corupție din penitenciare, suntem de acord cu unul dintre autori, care arată că aceasta corespunde corupției birocratice și administrative, întâlnită la nivelul instituțiilor din cadrul administrației publice centrale și locale (a penitenciarelor, s. n.), unde cetățenii (deținuții s.n.) au contact direct cu funcționarii, care trebuie să aplice politicile, strategiile și legile, corupție care se manifestă, prin cele mai subtile metode, referitoare la pretinderea și acceptarea de bani sau alte foloase materiale, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act, privitor la îndatoririle lor de serviciu [3].

Deținuții suferă o serie de privațiuni: sunt lipsiți de libertate, de venit adecvat, absența anturajului familiei și prietenilor, etc., la care se adaugă unele cutume specifice mediului carceral. Astfel, „noii veniți”, iau la cunoștință de șeful lor de cameră, căruia trebuie să i se supună necondiționat, să satisfacă orice cerințe ale acestuia sau a altor condamnați, iar violatorii, pedofili, incestioșii, devin victime ale violului în mediul carceral.

Închisorile neîncăpătoare, supraaglomerate, executarea necondiționată a ordinelor personalului de pază, respectarea strictă a ordinii și disciplinei, comportamentul uneori inadecvat al personalului

penitenciarului, încălcarea drepturilor omului, mica corupție, traficul de influență, precum și alți factori de risc, conduc la crearea artificială a unui „zid” între deținuți și comunitatea umană din afara închisorii.

Din investigațiile noastre rezultă că 41% din deținuți consideră, că o vină parțială pentru atmosfera conflictuală le revine, dar aceasta este datorată și supraaglomerării, stresului și condițiilor de detenție (circa 12%).

Încălcarea drepturilor omului continuă să fie o problemă pentru statul român. Astfel, ca urmare a procesului de monitorizare în privința respectării acestor drepturi, statul român a fost condamnat de către CEDO, pentru încălcarea drepturilor deținuților, prin 10 hotărâri pronunțate în 2012, față de 19 în anul 2011 și a fost obligat la plata unor despăgubiri în cuantum de 119950 euro, comparativ cu suma de 278615 euro în anul 2011.

La acestea, mai adăugăm și costul întreținerii deținuților aflați în rețeaua penitenciarelor, având în vedere că pentru întreținerea unui deținut se alocă lunar, în medie 417 lei și 77 lei contribuție CASS.

Cifrele sunt grăitoare, în sensul că statul suportă atât costul întreținerii unui deținut, cât și prejudiciul cauzat acestuia ca urmare a unor erori judiciare.

În raport cu sumele alocate, riscul de recidivă este mare, penitenciarul devenind, mai degrabă, o „școală” unde deținutul se „specializează” în comiterea altor infracțiuni, decât aceea pentru care a fost condamnat sau, după caz, își completează cunoștințele cu noi tehnici de comitere a acesteia.

Dacă scopul detenției este prevenția, iar numărul recidiviștilor internați în penitenciar este mai mare de 30%, se pune problema cât de eficientă este activitatea acestei instituții ?

În România, în anul 2012, ponderea deținuților recidiviști reprezenta 45,78%. Raportat la efectivul total, aceasta reprezentând o ușoară creștere, comparativ cu anii precedenți: 2009 - 44,82%, 2010 - 44,93% și o scădere nesemnificativă față de anul 2011.

Pentru a pune capăt acestor stări de lucruri, cel ce comite astfel de erori, trebuie să suporte și prejudiciul. Prin urmare, trebuie instituită măsura răspunderii juridice a tuturor agenților statului care se fac vinovați de încălcarea drepturilor omului, începând de la cel care cercetează, instrumentează sau soluționează cazul, administrează probe, judecă și terminând cu lucrătorii de penitenciare.

Referindu-se la rolul pe care îl joacă închisoarea, Daniel Glaser [7] arăta: *„accentuând tendințele de criminalitate la delincvenți, reunind în același loc delincvenți primari și recidiviști înrăiți, mici delincvenți și profesioniști ai crimei, duc adesea nu numai la transmiterea valorilor societății criminale noilor veniți, dar încă propagă valorile și tehnicile activității criminale”*.

Ca instituție, închisoarea are efect descurajator pentru potențialii delincvenți. În acest sens, Wrightsman [8] afirma că, deținerea infractorilor deosebit de periculoși în instituțiile speciale, asigură un înalt nivel de securizare psihologică a cetățenilor.

Concluzii

Penitenciarul continuă să fie, alături de alte mecanisme și pârgii juridice, principala instituție în măsură să reducă riscul de recidivă. Prin urmare nu poate fi pusă în discuție problema desființării acestuia.

Misiunea penitenciarului este, în primul rând, de reeducare a condamnatului, de pregătire a acestuia pentru a fi integrat în viața socială.

Pentru îndeplinirea acestei misiuni, se impune adoptarea unor politici sociale, care să conducă la implementarea unor măsuri eficiente în activitatea de reeducare a persoanelor private de libertate, precum și de reintegrare socială a acestora, după executarea pedepsei.

În acest sens, suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive, precum și suspendarea dreptului de a presta o muncă, nu sunt de natură să ducă la disciplinalizarea și reeducarea condamnatului. Prin urmare, considerăm că acestea ar trebui scoase din gama de măsuri disciplinare.

Totodată, considerăm că munca prestată de deținuți, ar trebui astfel reglementată, încât diferite activități efectuate să constituie vechime în muncă. În acest fel avem în vedere ca, la ieșirea din penitenciar,

persoana să se bucure de drepturile conferite de lege în acest sens, respectiv: pensie, indemnizație de șomaj etc.

Referințe

- [1] Szabo D., *Criminologie et politique criminele*, Bruxelles, Vrin PUM, 1978, p. 467;
- [2] Niță N., Premisele dezvoltării sustenabile, armonioase și echilibrate a statului de drept din România, *Revista Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, Volume 1, Issue 2, Jul-Dec, 2012, p. 36-58;
- [3] Niță N., Corupția endemică - cauză principală a subminării democrației din România, publicat în volumul *Marea criminalitate în contextul globalizării*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 221-235;
- [4] ***Bilanțul activității Administrației Naționale a Penitenciarelor pe anul 2012;
- [5] Niță N., Crima și criminalitatea - amenințare gravă a dezvoltării armonioase și echilibrate a statului român, *Revista Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, Volume 1, Issue 1, Jan-Jun, 2012, p. 7-25;
- [6] Pandrea Petre, *Criminologia dialectică*, București, Fundația Regele Ferdinand, 1945;
- [7] Glaser Daniel, *Solutions de rechange a l'incarcération*, in *Revue Internationale de Politique Criminelle*, no. 36/1980, Nations Unies, New-York, 1983;
- [8] Wrigtsman S.L., *Psychology and the Legal System*, California, Brooks/Cole/Publishing Company Monterey, 1987;